حضرت امام تقسیم بندی جامعی را درباره انواع سگ ها و نسبت روایات با آنها ارائه می کنند ایشان می نویسند.

«الكلب البرّى و تقسيم الأخبار الواردة فى حكمه و منها: الكلب البرّى. و هو على أقسام، منها الكلب السلوقى الذى يستعمل فى الصيد غالبا، و هو من أحسن الكلاب، و أخفّها، و يقال له بالفارسية: «تازى». و لعلّ التسمية به لأجل كونه من بلاد العرب، كما فى القاموس و غيره أنّ السلوق كصبور قرية باليمن تنسب إليها تلك الكلاب.

و منها غير السلوقى، و هو إمّا ينتفع به انتفاعا عقلائيا للتصيّد، أو لحراسة الماشية أو الحائط- أى البستان- أو الزرع أو الدور و نحوها، أو لمنافع أخر كما يستعمل بعض الأنواع منه فى كشف الجرائم و التفتيشات. و قد يتّخذ لصرف اللعب و التفريح و الأنس به، كما هو المتعارف عند أقوام.

أو لا ينتفع به إمّا لصيرورته عقورا هراشا، أو مجنونا خارجا عن طاعة البشر بعروض داء الكلب عليه، و هو داء يشبه الجنون، يعرض الكلاب فتعضّ الناس، فيسرى إليه فيكلب أيضا، و إمّا لذهاب ملكة التكالب عنه، أو صيرورتها ضعيفة فيه، كالكلاب المهملة التى تعيش فى الأزقّة و الشوارع، و هى غير صالحة للتصيّد، و غير قابلة نوعا للتربية لسائر المنافع.»[1]

توضیح:

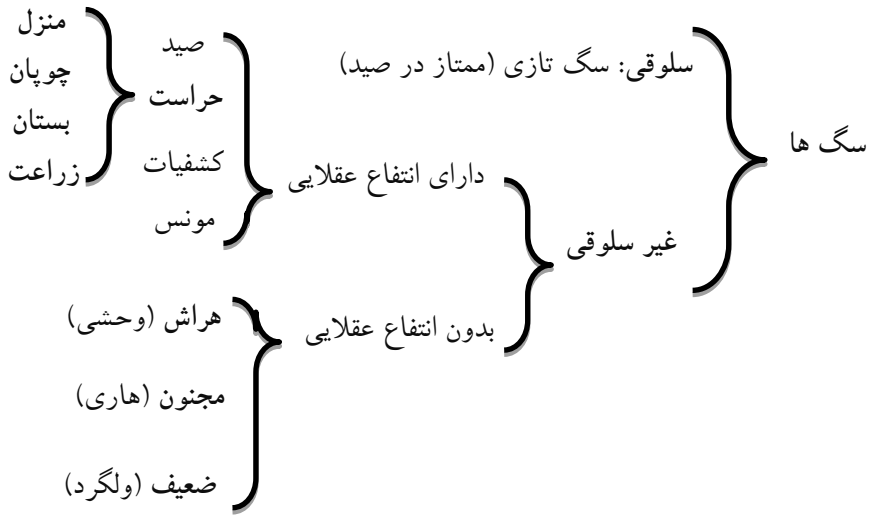

برخی از بزرگان با توجه به این تقسیم بندی، تقسیم بندی دیگری را ارائه می دهند:

۱. المكاسب المحرمة (للإمام الخمينى)؛ ج۱، ص: ۹۷

«و بالجملة فالكلاب تنقسم إلى أقسام: بعضها ممّا لا منفعة له و لا ماليّة أصلا، و بعضها يتمحّض منافعه فى المحرّمة، و بعضها يشتمل على منافع عقلائيّة محلّلة. فلنشر إلى أصناف الكلاب:

الأوّل: الصيود السّلوقى و يقال له فى عرفنا: «تازى». و هو من أخفّ الكلاب و أحسنها و أسرعها.

الثانى: الصيود غير السّلوقى.

الثالث: كلب الحراسة لحراسة الماشية و البساتين و الزروع أو الدور و الحيطان و نحو ذلک. و يمكن عدّه من أقسام الصيود كما يأتى بيانه.

الرابع: ما يستفاد منه للتفتيش و كشف الجرائم و أجساد المهدوم عليهم و نحو ذلک.

و هذه الاستفادات من المنافع المهمّة فى أعصارنا.

الخامس: ما يستعمل للهجوم على الأعداء أو المحكومين أو المأسورين أو المستضعفين من الناس ظلما و عدوانا.

السادس: ما يتّخذ للّهو و التفريح و الأنس به أو الاستمتاعات الجنسيّة على ما هو المتعارف عند بعض المترفين المنحرفين.

السابع: الكلاب المهملة التى غلب عليها التكالب و الإيذاء و لم تقع تحت التربية و يطلق عليها الهراش و العقور، و أخسّها ما ابتلى بداء الكلب السّارى.

الثامن: الكلاب المهملة أو الضعيفة التى سلبت منها ملكة التكالب و صارت بلا خاصيّة بحيث لا تصلح للتربية و لا للتصيد و الحراسة و نحوهما.» [1]

جواز بيع كلب صيد سلوقى

حضرت امام درباره اين قسم مى نويسند:

«لا إشكال فى جواز المعاوضة على القسم الأوّل، إذا كان صيودا، و هو المتيقّن من الأخبار، و كلمات الأصحاب و معاقد الإجماعات.» [2]

مرحوم مفيد مى نويسد:

«و ثمن الكلب حرام إلا ما كان سلوقيا للصيد فإنه لا بأس ببيعه و أكل ثمنه.» [3]

سلار مى نويسد:

۱. دراسات فى المكاسب المحرمة؛ ج۱، ص: ۵۰۱

۲. المكاسب المحرمة (للإمام الخمينى)؛ ج۱، ص: ۹۷

۳. المقنعة (للشيخ المفيد)؛ ص: ۵۸۹

«و بیع الکلاب: إلا السلوقی و کلب الماشیة و الزرع.» [1]

شیخ طوسی در نهایة می نویسند:

«و کذلک ثمن الکلب إلّا ما کان سلوقیّا للصّید، فإنّه لا بأس ببیعه و شرائه و أکل ثمنه و التّکسّب به.» [2]

مرحوم علامه در منتهی می نویسد:

«و قد أجمع علمائنا علی تحریم بیع ما عدا کلب الصید و الماشیة و الزرع و الحائط من الکلاب، و علی جواز بیع کلب الصید، و اختلفوا فی الثلاثة الباقیة. فقال الشیخ- رحمه اللّه- فی النهایة، و المفید فی المقنعة: یحرم ثمن الکلب إلّا السلوقیّ. و عنی بالسلوقیّ کلب الصید؛ لأنّ سلوق قریة بالیمن أکثر کلابها معلّمة، فنسب الکلب إلیها.» [3]

توضیح:

۱) اجماع داریم بر جواز بیع کلب صید

۲) اجماع داریم برحرمت بیع غیر از صید و ماشیه و زرع و حائط

۳) درباره ماشیه و زرع و حائط اختلاف است.

۴) شیخ طوسی جز سگ سلوقی بیع همه سگ ها را حرام می داند ولی مرادش از سلوقی، مطلق سگ صید است.

شیخ انصاری درباره این عبارت دو احتمال را مطرح می کنند. نخست آنکه مراد سگ های سلوقی صیاد است و نه هر سلوقی. دوم آنکه مراد همه سگ های صیّاد است و نه تنها سلوقی ها. ایشان احتمال دوم را ترجیح می دهند. [4] در مقابل برخی از بزرگان احتمال اول را راجح دانسته اند. [5]

اما به نظر می رسد با توجه به آنچه در صدر عبارت علامه آمده است که ادعای اجماع بر جواز بیع مطلق سگ های صید دارد، حق با شیخ انصاری است. اگرچه نفس عبارت مرحوم شیخ طوسی، با احتمال اول سازگارتر است.

۱. المراسم العلویة و الأحکام النبویة؛ ص: ۱۷۰

۲. النهایة فی مجرد الفقه و الفتاوی؛ ص: ۳۶۴

۳. منتهی المطلب فی تحقیق المذهب؛ ج-۱۵، ص: ۳۵۴

۴. المکاسب المحرمه، للشیخ الانصاری، ج۱ ص ۵۴

۵. دراسات فی المکاسب المحرمة؛ ج۱، ص: ۴۹۹

نکته حائز اهمیت آن است که در روایات چنانکه خواهیم دید، اشاره ای به «**سلوقی بودن**» سگ های شکاری نشده است و این امر تنها در کلمات فقها مطرح است. در این باره سخن خواهیم گفت.

مرحوم شیخ انصاری در این باره می نویسد:

«الثانی کلب الصید غیر السلوقی، و بیعه جائز علی المعروف من غیر ظاهر إطلاق المقنعة و النهایة. و یدل علیه قبل الاجماع المحکی عن الخلاف و المنتهی و الایضاح و غیرها الاخبار المستفیضه» [1]

تعبیر «**ظاهر اطلاق مقنعه و نهایه**» اشاره به متن آن در کتاب است که بیش از این دیدیم. هم چنین عبارت خلاف، منتهی و مستند را هم ملاحظه کردیم، اما عبارت ایضاح الفوائد: ؟؟؟

ادله روایی:

مرحوم شیخ انصاری روایت مجوزه را در این باب مستفیضه دانسته است. و آنها را مستند اجماع های مطرح شده می داند. [2]

۱) روایت **قاسم بن ولید**:

این روایت را شیخ طوسی به سند: «**احمد بن ابی عبدالله عن محمد بن علی عن عبدالرحمن بن قاسم عن القاسم بن الولید عن الولید العامری**» ثبت کرده است. در حالیکه در کافی از دو طریق نقل شده است: «**عن عبد الرحمن بن ابی هاشم عن القاسم بن الولید العماری و عن عبدالله بن عبدالرحمن الاصم عن مسمع بن عبد الملک عن ابی عبدالله العماری**»[3]

در هر صورت قاسم بن ولید که او را قاسم بن ولید العماری القرشی ثبت کرده اند، مهمل است و توثیقی ندارد.

متن روایت:

«قَالَ سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ ثَمَنِ الْكَلْبِ الَّذِی لَا یَصِیدُ فَقَالَ سُحْتٌ وَ أَمَّا الصَّیُودُ فَلَا بَأْسَ.» [4]

۲) «وَ عَنْهُ [محمد بن الحسن بإسناده عن محمد بن أحمد بن یحیی] عَنْ أَحْمَدَ عَنِ ابْنِ فَضَّالٍ عَنْ أَبِی جَمِیلَةَ عَنْ لَیْثٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنِ الْكَلْبِ الصَّیُودِ یُبَاعُ- فَقَالَ نَعَمْ وَ یُؤْكَلُ ثَمَنُهُ.» [5]

۱. کتاب المکاسب (للشیخ الأنصاری، ط - الحدیثة)؛ ج۱، ص: ۵۲

۲. کتاب المکاسب (للشیخ الأنصاری، ط - الحدیثة)؛ ج۱، ص: ۵۲

۳. ن خ : العامری

۴. تهذیب الأحکام؛ ج۶، ص: ۳۶۷

۵. وسائل الشیعة؛ ج۲۳، ص: ۳۹۹

در این سند «ابی جمیله» است که عبارت است از مفضّل بن صالح، وی را ضعیف و کذاب دانسته اند. [1]

(نرم افزار نور: «امامی ثقة علی التحقیق و ربما یضعف»)

۳) «وَ عَنْهُ [محمد بن الحسن بإسناده عن الحسین بن سعید] عَنِ الْقَاسِمِ بْنِ مُحَمَّدٍ عَنْ عَلِيٍّ عَنْ أَبِي بَصِيرٍ قَالَ: سَأَلْتُ أَبَا عَبْدِ اللَّهِ ع عَنْ ثَمَنِ كَلْبِ الصَّيْدِ- قَالَ لَا بَأْسَ بِثَمَنِهِ وَ الْآخَرُ لَا يَحِلُّ ثَمَنُهُ.» [2]

سند: قاسم بن محمد جوهری و علی بن ابی حمزه واقفی می باشند. (نرم افزار نور: قاسم بن محمد جوهری : «واقفی ثقة علی التحقیق». علی ابن ابی حمزه بطائنی: «من رؤوس الواقفه لکن الظاهر أخذ المشایخ عنه قبل وقفه و هو امامی ثقه»)

۱. تنقیح المقال، ج۳ ص ۲۳۷

۲. وسائل الشیعة؛ ج۱۷، ص: ۱۱۹